

Metodika III.

Metahistorie I. břemeno historie

Hayden White – Metahistorie
očima Petra Čorného

Hayden White

(*1928, Martin/Tennessee, +
2018)

- Americký historik a literární vědec
- Katedra pro „dějiny svědomí“ (consciousness) na University of California, Santa Cruz.
- Profesor pro literární komparatistiku na Univerzitě ve Stanfordu.

Vědecké zaměření:

- Analýza historiografických textů s pomocí literárních teorií.
- Kritické mu předhazují „the most damaging undertaking ever performed by a historian of his profession“
- Metahistory: Historie má svojí vlastní poetiku; historické vyprávění podléhá poetologickým kategoriím, všechna historiografie je narativní, i když tvrdí, že není – **Klio vypráví!**

Co je to narrativita?

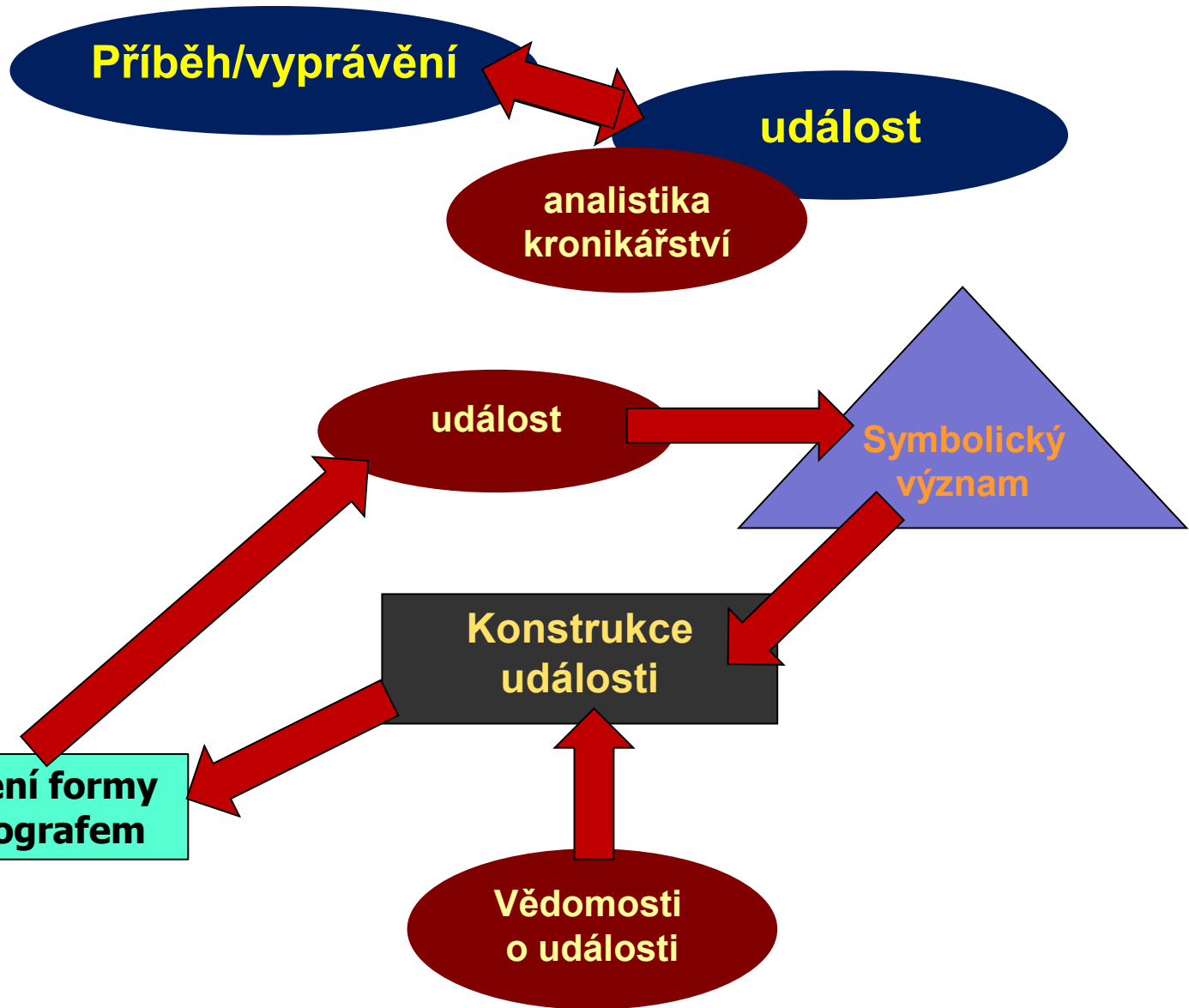
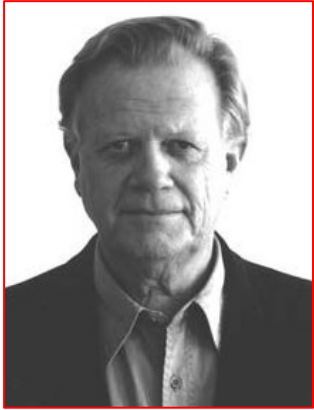
Lingvistický:
Forma diskurzu

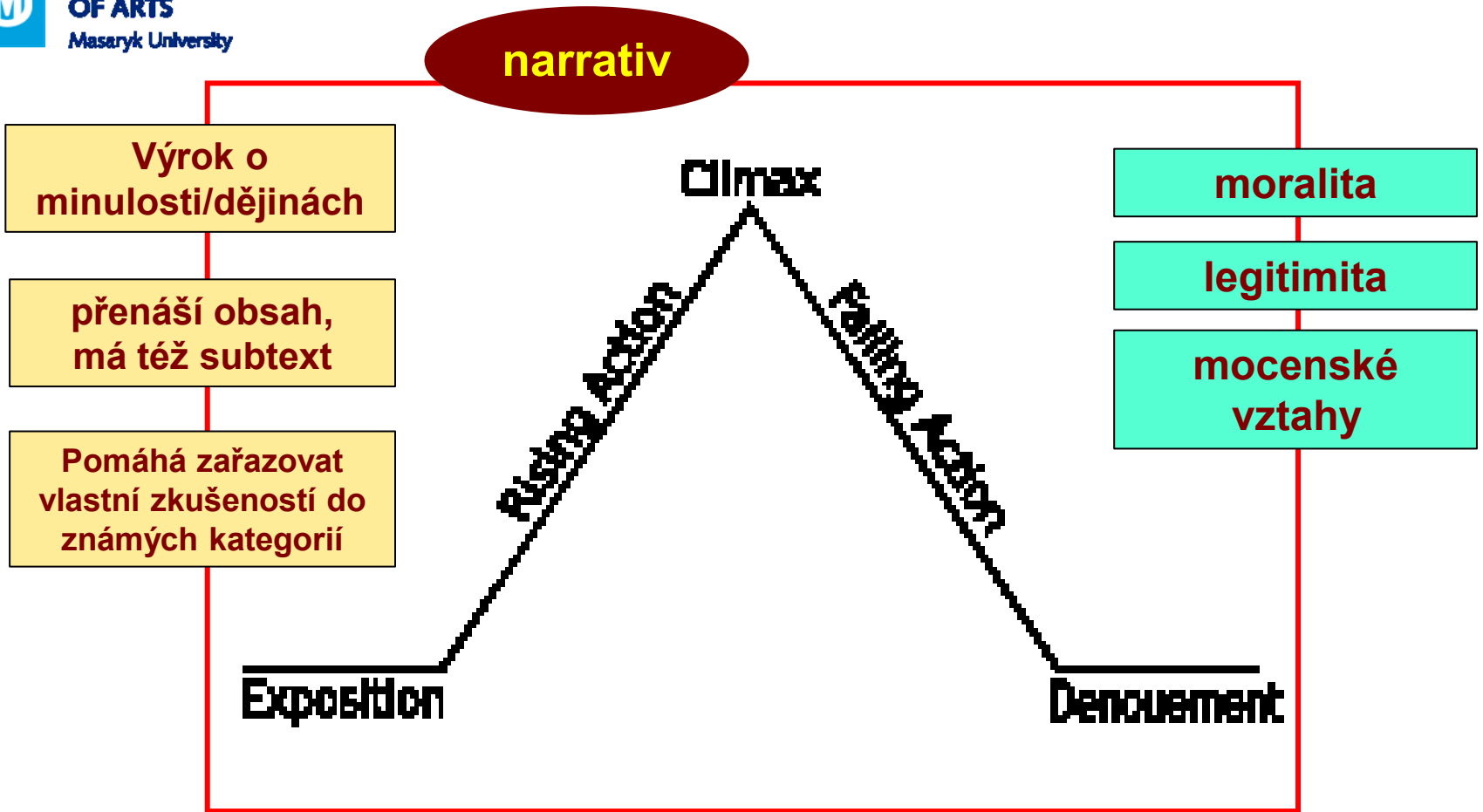
narrativita

Antropologicky:
Lidská schopnost

Kognitivně:
Ukládací systém
Pro naše
vědomostí

literárně:
Vyvedená povídka

Gustav Freytag (1863)
Všeobecné schéma narativní struktury převažující v západní kultuře

Heuristika

~~Odhalit badatelskými
metodami podstatu věci i
přesto že nám chybí
informace~~

~~Dosáhneme tedy pouze
přibližného (ne optimálního)
výsledku~~

**Úroveň konceptualizace = vytváření logické
struktury vysvětlení a textace**

Diskurzivní argumentace

Kontextualismus:

průzkum kontextu
(sociálního, etického,
ekonomického atd.)
historického dění

Formismus:

Zohlednění formy,
A její role (stupně
abstrakce)

Organicismus:

Redukce na zásadní
výpovědi

Whiteovi poetické kategorie

Mechanicismus:

Základem všeho
poznání jsou
neměnitelné axiomy
(přírodní vědy)

Konstrukce zápletky

romance

Dramatický příběh končící triumfem dobra nad zlem

komedie

Šťastné a smířlivé vyústění dějin

tragédie

Odhaluje síly člověku nepřátelské (síly osudu)

satira

Poznání že svět již zestárl

Malý úvod do rétoriky

Tropy

Nástroj uchopení skutečnosti

Jazykový prostředek, rétorická
figura: nahrazení pojmu jiným
slovem, které s ním nesdílí
významové pole (sémantika)

metafora

Ne doslovný
ale přenesený
význam pojmu,
postavený na
principu
podobnosti a
imaginace
porovnání

Silný jako lev
Šedá eminence

metonymie

Poměr části k
části

Příčina pro
následek:
Škodovka pro auto
značky „Škoda“

Materiál pro
použití:
Dát si skleničku

Země/místo propojené s
dějstvím, které se tam
odehrává:
Afrika haldoví
Brusel rozhoduje

Velitel za vykonavatele
Napoleon obsadil Rusko

**Tropologické
mody
tvoří neredukovatelnou
metahistorickou
podstatu všech historických
textů**

Historie = filozofie dějin

**Každá filozofie dějin v sobě
obsahuje část opravdové historie
stejně jako v sobě každá historie
obsahuje součásti
plně rozvinuté filozofie dějin**

Kacířské otázky Roger Chartiera

1. Je možné sloučit přesvědčení, že jazyk determinuje myšlení se svobodou historika jako literárního tvůrce?

2. Jsou čtyři základní tropy apriorními kategoriemi západního myšlení?

3. Pokud historický diskurz souzní s fikčním vyprávěním, neznamená potom historiografická operace ztrátu času a zbytečnou námahu?

4. Nevede poznání Barthesa, že fakt má pouze lingvistickou existenci (fakta existují jenom v jazyce) k extrémnímu historickému relativismu, který pomáhá popírat holocaust a obhajovat nacistické zločiny?

Rogera Chartier
*1945

Co vy na to?

= břemeno
historie